

BATILI AYNALARDA DOĞULU GÖLGELERİN DANSI

13 Haziran 1910 günü Avam kamarasında konuşan, sicilinde Başbakanlık, İrlanda İçişleri Bakanlığı ve İskoçya Bakanlığı bulunan İngiliz politikacı Lord Arthur James Balfour şöyle diyordu: *“Her şeyden önce olgulara bakın. Batılı uluslar, tarihte ortaya çıkar çıkmaz, ... kendilerine özgü erdemleri edinip... kendi kendini yönetme yetilerinin ilk ilkelerini sergilediler,... Genel deyişle ‘Doğu’daki Şarklıların tarihine bir göz atın, kendi kendini yönetmenin izine rastlayamazsınız. (...) Bu büyük uluslar için –büyüklüklerini kabul ediyorum- bu mutlakiyetçi yönetimin bizim tasarrufumuzda olması hayırlı mıdır? Hayırlıdır derim ben”* (Edward Said, Şarkiyatçılık, s 42-43).

Lord Balfour’un söyleminde dile gelen, emperyalist Batı’ya ait bu bakış açısı, o dünyanın siyasal ve sivil toplumlarında, askeri casusluk örgütlerinden okullarına, tüm kitlelerin zihniyetinde kendisine silinmesi mümkün olmayan bir yer edinmiştir. Aradan geçen yüz yıl içinde, Doğu coğrafyaları, Batı’nın kendi gönlünce yönlendirdiği, kendi iradesi ürünü metinler üzerinden bir kan, ateş, iç savaş ve toptan sömürü alanına dönüşmüş bulunmaktadır. Batı dünyasının hep önem verdiği İngiliz tarihçi Arnold Toynbee, on iki ciltlik Study of History adlı yapıtının 1954 yılında basılan 8. cildinde önemli değerlendirmeler yapar. Perry Anderson, Toynbee’nin postmodern çağa başlangıç olarak gördüğü saptamalar arasında yer alan ve üzerinde önemle durduğu bir olayı vurgulamıştı: *“...Batı dışındaki entelijansiyaların, modernliğin sırlarına vakıf olup bunları Batı’ya karşı kullanma yolundaki çabaları... Toynbee’nin, postmodern çağın başlangıcı konusundaki düşünceleri, bu ikincisi üzerinde yoğunlaşıyordu. Verdiği örnekler, Meiji Japonyası, Bolşevik Rusya, Kemalist Türkiye ve yeni kurulan Maocu Çin’di.”* (P. Anderson, agy, s 12) Bu dört örnekten birisi olan ve çoğu Batılı tarafından dünya üzerindeki yeri bile bilinmeyen Türkiye, o tarihten itibaren önemli bir kara parçası olarak dünya gündeminin en önemli yerlerinde yer alacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, Batı’nın şaşkınca açılmış gözleri önünde dişiyle, tırnağıyla bir ulusal bağımsızlık savaşı vermiş, daha sonra da Köy Enstitüleri gibi, dünyada eşi benzeri bulunmayan bir kültür ve eğitim atılımıyla da kendi coğrafyası ve halk kültürü ile evrensel bilgi ve estetiği buluşturmayı başarmıştı. Bir anlamda, Batı ve Doğu kültürleri arasında özgün ve eşsiz bir kültür köprüsü kurma yoluna girmişti.

II. Dünya Savaşı’ndan sonra yeniden Batı dünyası ile “bütünleşme” yoluna giren Türkiye’de, uluslararası finans kapital ve onunla rezonansa gelmiş yerli ortaklarının ilk icraatı, Köy Enstitüleri’ni kapattırmak oldu.

Altmış yılı aşkın bir süre iniş çıkışlarla süren bir siyaset karmaşasından sonra, 2002 yılında kurulan bir siyasal parti, altı ay gibi kısacık bir süre içinde iktidar koltuğuna oturarak Batı

dünyasının yalnız Anadolu coğrafyası değil, Müslüman Asya ve Afrika'da da askeri ve ekonomik çıkarlarının savunucusu durumuna geldi. Türkiye Cumhuriyeti iktidarını temsil eden güç tarafından, halk yığınlarının doldurduğu meydanlarda, bir zamanlar İngiliz ajanları tarafından kurdurulmuş, Orta Doğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar uzanan bir coğrafyada Batılı istihbarat örgütleriyle birlikte önemli etkinliklere imza atmış Müslüman Kardeşler'e selam gönderiliyor, Asya'dan Afrika'ya uzanan binlerce okul ağıyla farklı dilleri konuşan genç kuşaklar Türkçe olimpiyatlarda buluşturuluyordu...

Üzerinde yıllarca çalışılmış, son on iki yıldır da dünyayı sarsmayı başarmış bu büyük politik ve kültürel gücün arka planı, son aylarda ortaya çıkan bir kavga ile gün yüzüne çıkıverdi. Her ikisi de Doğulu ve Doğu'ya özgü, İslami söylem üzerinden politika yapan bu iki güç, Batılı aynalarda da görüntülenen amansız bir mücadeleye girişti. Ayakkabı kutularından yatak odalarındaki para makinelerine uzanan, dindar bir politikaya yakıştırılması mümkün olmayan görüntüler, arkasından cemaat ağıyla göreve getirilmiş paralel bir devletin varlığının ülkenin en yetkili ağızlarından itiraf edilmesiyle, adına demokrasi deniliyor olmasına karşın, demokrasilere özgü erkler ayrılığının yerinde yeller estiği, kalan kırıntıların da yok edilmesi girişimleri gözler önüne serildi. Savcısını dinlemeyen polisler, komşu ülkedeki iç savaşa cephane taşıyan kamyonları aratmaya kalkıştığı için görevden alınan savcılar çıktı ortaya... Yıllardır ABD'deki bir çiftlikte koruma altında yaşayan cemaat temsilcisi, 21 Ocak 2014 tarihinde Walt Street Journal'a yaptığı açıklamada, son iki yılda tersine dönen demokratik süreç nedeniyle duyduğu üzüntüyü dile getiriyor, AKP iktidarının lideri de Türkiye'de yapılan büyükelçiler toplantısında ve arkasından gittiği Brüksel'deki AB salonlarında paralel devlet yapısı üzerinden cemaate yükleniyordu.

Kürt meselesinden Suriye'ye birçok olayda iki gücün bakış açıları arasında önemli farklılıklar oluşmaya başlamış, yolları iyice ayrılır olmuştu. Cemaat ABD, AKP ise AB üzerinde etkili olabileme arzusunu öne çıkarıyordu.

Bir şekilde, öküz ölmüş, ortaklık bozulmuştu. Ancak, her iki kanadın da mücadelesinde asıl hedef, kapitalist Batı dünyasına kendi haklılığını kabul ettirebilme ve Batı karşısında "temize çıkabilme" idi...

Yazık olmuştu bu ülkede milyonlarca insanın kanı, canı pahasına kurulmuş Cumhuriyet'e, yazık olmuştu Batı ve Doğu kültürleri arasında insancıl bir köprü oluşturacak Köy Enstitüleri'ne...

İnsanlık tarihi, Batılı aynalarda, Doğulu gölgelerin dansını izliyordu...

28 Ocak 2014, Alper AKÇAM